

ALEYHE DEĞİŞTİRME YASAĞI: TÜRK HUKUKUNDA GÖZDEN GEÇİRİLMESİ GEREKEN BİR KONU

Arş. Gör. Furkan KILINÇER *

Öz

Aleyhe değiştirme yasağı yalnızca sanık lehine kanun yolu başvurusu yapıldığında gündeme gelen ve sanık hakkında hükmedilen cezanın ağırlaştırılmaması sonucunu doğuran kuraldır. Bu kuralın düzenleniş amacı sanığın kanun yoluna özgürce başvurabilmesidir. Bu bağlamda kural; adil yargılanma hakkı, iki dereceli yargılanma hakkı ve hukuk devleti ilkesi ile yakın ilişki içerisinde. Aleyhe değiştirme yasağının Türk hukukundaki uygulama alanı, mevzuattaki düzenleniş şekline göre cezanın sanık aleyhine ağırlaştırılmamasından ibarettir. Ancak karşılaştırmalı hukuk incelendiğinde çağdaş ülkelerin ceza muhakemesi kanunlarındaki düzenlemelerde, konunun Türk hukukundakinden daha geniş bir biçimde ele alındığı ve sanığın hukuki durumunun aleyhine değiştirilemeyeceğinin açıkça düzenlendiği görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, düzenleniş gayesi sanığın kanun yoluna başvurma hakkını teminat altına almak olan aleyhe değiştirme yasağının gerçekten bu amacı gerçekleştirmeye elverişli olup olmadığını tartışmak, bu doğrultuda sanığa yalnızca ceza bakımından koruma sağlan-

* Arş. Gör., Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı, Karabük, Türkiye | Res. Asst., Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Political Science and Public Administration, Law Sciences, Karabük, Türkiye.

✉ furkankilincer@karabuk.edu.tr, • ORCID 0009-0005-9585-8230

✎ **Atıf Şekli** | Cite As: KILINÇER, Furkan: "Aleyhe Değiştirme Yasağı: Türk Hukukunda Gözden Geçirilmesi Gereken Bir Konu", SÜHFD, C. 33, S. 1, 2025, s. 181-205.

✎ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✎ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

masının doğuracağı sakıncaları ortaya koymak ve nihayetinde yasağın daha etkin bir biçimde uygulanabilmesi adına koruma alanının genişletilebilmesi için neler yapılabileceğini çözüm önerileri sunarak açıklamaya çalışmaktadır

Anahtar Kelimeler

• Aleyhe Değişirme Yasağı • Suçun Niteliğinin Değişmesi • Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması • Basit Yargılama Usulü • Kanun Yoluna Başvurma Hakkı

PROHIBITION OF REFORMATIO IN PEIUS: A MATTER TO BE REVIEWED IN TURKISH LAW

Abstract

The prohibition of reformatio in peius results in the sentence not being aggravated against the defendant as a result of the legal remedy application made in his favor. It is seen that the regulations in the criminal procedure law of modern countries, in a broader manner than the regulations in Turkish law, clearly regulate that the legal status of the defendant cannot be changed to his detriment. The purpose of this study is to discuss whether the prohibition of reformatio in peius, the purpose of which is to guarantee the defendant's right to resort to legal remedy, is really suitable for achieving this purpose, to reveal the drawbacks of providing protection to the defendant only in terms of punishment in this direction, and finally to try to explain what can be done to expand the protection area in order to apply the prohibition more effectively by offering solutions.

Keywords

• Prohibition of Reformatio In Peius • Recharacterization of the Offense • Deferral of the Announcement of Verdict • Simplified Trial Procedure • Right to Appeal

GİRİŞ

Ceza muhakemesinde işkencenin bir delil elde etme aracı olarak kabul edildiği, sanığın yargılamada obje konumunda olduğu ve kendisine neredeyse hiçbir hakkın tanınmadığı tahkik sisteminden; sanığın yargılamanın süjesi konumunda bulunduğu, davasız yargılama olmaz gibi temel ceza muhakemesi ilkelerinin uygulandığı ve sanığın çeşitli haklara

sahip olduğunun kabul edildiği işbirliği sistemine geçilmiştir.¹ Artık modern ceza hukukunda sanığa, masumiyetini kanıtlayabilmesi için birtakım hukuki çarelere başvurabilmesi imkanının tanınmasının gerektiği tartışmasızdır. Nitekim kanun yolu incelemeleri de yargılama aşamasındaki var olan hataların giderilmesiyle bu amaca hizmet etmekte ve adaletin tesis edilmesini sağlamaktadır.²

Medeni hukuk yargılamalarından farklı olarak ceza hukuku yargılamalarında mahkemelerin verdikleri kararlar bizzat kişilerin özgürlükleri üzerinde etki doğurmaktadır. Bu nedenle de ceza hukuku yargılamalarında kıyas yasağı, masumiyet karinesi veya aleyhe değiştirme yasağı gibi çeşitli ilke ve kurumlar uygulanmaktadır. Çalışmamız bakımından ele aldığımız aleyhe değiştirme yasağı (*reformatio in peius yasağı*³) kanun yoluna yalnızca sanık veya müdafii ya da sanık lehine Cumhuriyet savcısı veya sanığın eşi ya da yasal temsilcisi tarafından başvurulduğunda hükmedilecek nihai cezanın önceki hükümde belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamayacağı anlamına gelmektedir. Sanığın hem lehine hem de aleyhine başvuru varsa aleyhe değiştirme yasağı uygulanmayacaktır.

Bu kural, çağdaş hukuk düzenlerince kabul edilerek sanığın kanun yoluna “özgürce” başvurabilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.⁴ Bu özelliği nedeniyle kural, korku duyulmadan yasa yollarına başvurma ilkesi

¹ KOCAOĞLU, Serhat Sinan: “Tarihsel Perspektifi ile Batı Hukukunda Savunma Hakkı ve Müdafii”, Ankara Barosu Dergisi, S. 3, 2010, s. 129-132; DURANOĞLU, Yakup: “Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Soruşturma Evresinin Tarihsel Gelişimi”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2022, s. 170-172.

² ALGAN CANSEVEN, Hazal: Ceza Muhakemesinde Kanun Yoluna Başvuru Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024, s. 28.

³ KAYMAZ, Seydi: “Ceza Muhakemesinde Aleyhte Değiştirme Yasası”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, 2013, s. 1399; ÖZBEK, Veli Özer/TEPE, İlker: “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme (Reformatio in Peius) Yasasına İlişkin – Öğreti ve Uygulama Boyutlarıyla – Genel Bir Değerlendirme”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, 2014, s. 3759.

⁴ DÜLGER, Murat Volkan/TAŞKIN, Şaban Cankat: Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 793; ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar: Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 17. Baskı, Ankara, 2024, s. 750; ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ALAN, Esra/ SİRMA GEZER, Özge/SAYGILAR, Yasemin F./Özaydın, Özdem/ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser/TOK, Mehmet Can: (Nazarî ve Uygulamalı) Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 686; ŞAHİN, Cumhur/GÖKTÜRK, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Baskı, Seçkin Yayın-

(principle of appeal without fear) olarak da adlandırılmıştır.⁵ Aynı zamanda aleyhe değiştirme yasağının, sanığı hak ve yetkilere sahip olan ve yargılamaya şekil verebilen bir süje konumuna getirdiği de ifade edilmektedir.⁶

Hukukun üstünlüğü ilkesinin egemen olmadığı devletlerde aleyhe değiştirme yasağının ya hiç uygulanmadığı ya da kapsamının oldukça dar tutulduğu ifade edilmiştir.⁷ Bu bağlamda hukukun üstünlüğü ilkesiyle aleyhe değiştirme yasağı yakın ilişki içerisindedir.⁸ Nitekim Alman

cılık, Ankara, 2024, s. 602; **ORMANOĞLU**, Hatice Derya: Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme Yasağı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 26; **KESKİN**, Serap: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Reformatio In Peius Kuralı”, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce’ye Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 2001, s. 416; **ÇINAR**, Ali Rıza: “Aleyhe Değiştirme Yasağı Kuralı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, 2013, s. 632; **SOYER GÜLEÇ**, Sesim: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme (Reformatio in Peius) Yasağı”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, 2019, s. 705; **ÜNVER**, Yener/**HAKERİ**, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 20. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 2355; **ÖZBEK/TEPE**, s. 3774; **KAYMAZ**, Aleyhte Değiştirme Yasağı, s. 1404. CMUK döneminde doktrinde *Kunter* tarafından; kuralın uygulanmamasının antidemokratik bir yaklaşım tarzını yansıtmadığı, sanığın kanun yoluna başvurusuyla kanun yolu muhakemesini başlattığı ve bunun sonucunda verilen karara ne şekilde olursa olsun razı olması gerektiği ifade edilerek aleyhe değiştirme yasağının kanunda yer almasının gerektiği savunulmaktaydı (**KUNTER**, Nurullah: “Aleyhte Düzeltme Yasağı”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 18, S. 3-4, 1952, s. 668-669) ancak yazar daha sonrasında bu görüşünden “İlk altı basıdaki görüşümüz, daha çok kararı beğenmeyip bozulmasını isteyen kişinin, karar bütün olduğuna ve yeni bir karar verileceğine göre, bunun aleyhe sonuçlarına da katlanması gerekmesinde ve bu mecburiyetin temelinde, iddia makamlarının aleyhte kanun yollarına gitmemesindeki tesadüfün yatmasına dayanıyordu. Rasyonel olmasına rağmen bu görüşün fazla sert olduğunu gördük. Hepimiz şu veya bu tesadüften yararlanırken, sanık niye yararlanmasın?” şeklindeki gerekçeyle vazgeçmiştir (**KUNTER**, Nurullah/**YENİSEY**, Feridun/**NUHOĞLU**, Ayşe: Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2010, s. 1666).

⁵ **HERKE**, Csongor/**TÓTH**, Csenge D.: “Theoretical and Practical Issues of the Prohibition of Reformatio in Peius in Hungary”, Issues of Business and Law, Volume 3, 2011, s. 97.

⁶ **ERSOY**, Uğur: Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme (Reformatio in Peius) Yasağı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 168.

⁷ **HERKE**, Csongor/**TÓTH**, Csenge D.: “Prohibition of Reformation in Peius and the Principle of Constitutionality”, Journal of Politics and Law, Volume 5, No. 2, 2012, s. 50.

⁸ **SELÇUK**, Sami/**ÇINAR**, Ali Rıza: Yaptırım (Cezayı) ve Sonuçlarını Ağırlaştırma Kuralı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 32-34 (Selçuk); **EREM**, Faruk: “Aleyhe

ceza muhakemesi hukukunda daha öncesinde uygulanan aleyhe değiştirme yasağının Nazi dönemiyle birlikte 1935 tarihli bir yasa ile yürürlükten kaldırılması da bu görüşü destekler niteliktedir.⁹

Biz de bu kuralın hukuk devleti ilkesinden bağımsız olarak değerlendiremeyeceğini düşünüyoruz. Zira aleyhe değiştirme yasağının uygulanmadığı bir düzende sanık cezasının ağırlaşabileceği endişesini taşıyacağından kendisine kanun yoluna başvurma imknı tanınmış olsa dahi bu hakkını fiilen kullanamayacaktır. Hukuk düzenince tanınan bir hakkın kullanımının fiili olarak imknsızlaştırılması ise hukuk devleti ilkesine açıkça aykırılık teşkil edecek ve adaleti zedeleyecektir. Bir taraftan sanığa adil yargılanma, kanun yoluna başvurma gibi temel hak ve özgürlükler tanınırken diğer taraftan bunların kullanılmasının maddi olarak imknsızlaştırılması doğru değildir.

I. KANUN YOLLARI BAKIMINDAN ALEYHE DEğİşTİRME YASAğI

A. Olağan Kanun Yolları

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) olağan kanun yollarını düzenleyen istinaf ve temyiz yoluna ilişkin hükümleri arasında (CMK m. 283 ve CMK m. 307/5) aleyhe değiştirme yasağının uygulanacağına yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Ancak re'sen istinaf (otomatik istinaf) muhakemesi açısından yapılacak incelemede aleyhe değiştirme yasağının uygulanıp uygulanmayacağına yönelik herhangi bir düzenlemenin bulunmaması tartışmalara yol açmaktadır. Bir görüş, re'sen istinafta aleyhe değiştirme yasağının uygulanacağı hususunda herhangi bir düzenlemenin bulunmadığını gerekçe göstererek re'sen istinaf durumunda yasağın uygulanamayacağını ifade etmektedir.¹⁰ Diğer bir görüş ise re'sen istinafın sanık lehine yapılmış bir istinaf gibi değerlendirilmesi

Bozma Yasağı", Ankara Barosu Dergisi, C. 24, S. 2, 1967, s. 616-617; SOYER GÜLEÇ, s. 718; ÇINAR, s. 648; KAYMAZ, Aleyhte Değiştirme Yasağı, s. 1405. Alman hukukunda da kimi yazarlarca yasağın hukuk devleti ilkesinden tredıği ifade edilmiştir. İlgili görüşler için bkz. ERSOY, Aleyhe Değiştirme, s. 138-146.

⁹ EREM, s. 617.

¹⁰ ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM/ALAN/SIRMA GEZER/SAYGILAR/ÖZAYDIN/ERDEN TÜTÜNCÜ/TOK, s. 709. Bu görüşü savunan zen, re'sen istinaf düzenlemesiyle sadece sanığın haklarının gözetilmediğini aynı zamanda bu düzenlemeyle maddi gerçeğe hatasız bir biçimde ulaşılmasının da hedeflendiğini ifade etmektedir. Ayrıca yazara göre bu durumda aleyhe değiştirme yasağının koşulları da oluşmamaktadır. Detaylı bilgi için bkz. ÖZEN, Mustafa: Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 1449.

gerektiğini ve bu nedenle de istinaf incelemesi sonucunda hükmün sanığın aleyhine ağırlaştırılamayacağını ifade etmektedir.¹¹ Bu görüşe göre, düzenlemenin on beş yıl ve daha fazla hapis cezaları bakımından öngörüldüğü göz önünde bulundurulduğunda adil yargılanma hakkını ihlal etme olanağı bulunan hususların mümkün olduğunca giderilmesi amaçlanmaktadır. Biz de bu görüşü benimsemekteyiz. Zira kanun koyucunun on beş yıl gibi oldukça ağır miktarda hapis cezasını aşan cezalar bakımından hükmün sanığın talebi olmaksızın inceleneyeceğini düzenlemesinin gerekçesi bu tür hükümler bakımından olası hataların giderilerek sanığın doğru bir biçimde yargılanmasının istenmesidir. Bu nedenle de istinaf merciince yapılacak incelemede aleyhe değiştirme yasağı uygulanmalı ve sanığın durumu ağırlaştırılmamalıdır.

Bir diğer olağan kanun yolu olan itiraz kanun yoluna ilişkin hükümler arasında da aleyhe değiştirme yasağına yönelik herhangi bir düzenleme bulunmaması nedeniyle yasağın mevcudiyeti tartışmalıdır. Bir görüş; gerek yasağın amacını gerekse de CMK m. 265'teki "*Cumhuriyet savcısı, kanun yoluna sanık lehine başvurduğunda, yeniden verilen hüküm önceki hükümde tayin edilmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez*" hükmünün kanun yollarına ilişkin genel hükümler kapsamında düzenlendiğini dikkate alarak Cumhuriyet savcısının sanığın lehine başvurduğu tüm kanun yolları açısından yasağın uygulanacağını ifade etmektedir.¹² Diğer bir görüş ise aleyhe değiştirme yasağının diğer kanun yollarında açıkça belirtilmesine rağmen itiraz kanun yolunda bu yönde bir düzenlemenin bulunmadığını ve itiraz kanun yolunun hâkimlik kararlarına karşı bir başvuru niteliğinde olduğunu, bu nedenle de cezaya ilişkin bir değerlendirme yapılmadığını belirterek itiraz kanun yolunda aleyhe değiştirme yasağının uygulanmayacağı kanaatindedir.¹³

¹¹ İTİŞGEN, Rezzan: "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 5, S. 16, 2014, s. 388; ÖZEN, Muharrem: "Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 2363-2364; SELÇUK/ÇINAR, s. 40 (Selçuk); KAYMAZ, Seydi: Ceza Muhakemesinde İstinaf, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 93; ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 603; ERSOY, Aleyhe Değiştirme, s. 332-333.

¹² ÖZEN, Mustafa: Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s. 135; ÖZDEMİR, Süleyman Emre: Yargıtay Kararları Işığında İtiraz Kanun Yolu, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015, s. 137; KAYMAZ, Aleyhte Değiştirme Yasağı, s. 1416-1417.

¹³ YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 935; ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 602; DÜLGER/TAŞKIN, s. 794; ORMANOĞLU, s. 26; ÜNVER/HAKERİ, s. 2361.

Biz de ilk görüşü destekliyor ve aleyhe değiştirme yasağının uygulanıp uygulanmayacağı hususunda itiraz kanun yoluyla diğer olağan kanun yolları arasında bir ayrıma gidilmemesi gerektiğini düşünüyoruz. Zira aksi kabul, bünyesinde ceza hükmü barındırmasına rağmen denetimi itiraz kanun yoluna bırakılmış kararlardan bakımından lehe kanun yolu başvurusu neticesinde hükmün (cezanın) ağırlaştırılabileceği anlamına gelecek ve yasağın amacıyla bağdaşmayacaktır.

B. Olağanüstü Kanun Yolları

Aleyhe değiştirme yasağı kural olarak olağanüstü kanun yollarında da uygulanmaktadır. Kanun yararına bozma yolunu düzenleyen hükümler arasında CMK m. 309/4-b'de mahkûmiyet hükmü açısından, davanın esasını zmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin yapılacak başvurularla sınırlı olarak aleyhe değiştirme yasağının uygulanacağı ifade edilmiştir. CMK m. 309/4-c'de de davanın esasını çözüp de mahkûmiyet dışındaki hükümlere yönelik yapılacak kanun yararına bozma incelemesinin aleyhe sonuç doğurmayacağı ve yeniden yargılamayı gerektirmeyeceği ifade edilmiştir. Buna göre rneğin Yargıtay tarafından verilen bozma kararına rağmen sanık hakkındaki önceki beraat hükmü geçerliliğini koruyacaktır.¹⁴ Yargılamanın yenilenmesi açısından da CMK m. 323/2'de yargılamanın yenilenmesi talebi hükümlü lehine ise yeniden yapılacak yargılamada önceki hükümde belirlenmiş olan cezadan daha ağır cezaya hükmedilemeyeceği ifade edilmiştir.

CMK m. 308'de düzenlenen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı ile CMK m. 308/A'da düzenlenen Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazı açısından açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak olağanüstü itiraz kanun yoluna da nihayetinde Cumhuriyet savcısı tarafından başvurabileceğe göre bu yol açısından da CMK m. 265 hükmü gereğince aleyhe değiştirme yasağının uygulanmasının gerektiği savunulabilir. Nitekim ğretide de kimi yazarlarca istinaf veya temyiz yoluna sadece sanık lehine gidilmişse olağanüstü itiraz açısından da aleyhe değiştirme yasağının uygulanmasının gerektiği ifade edilmektedir.¹⁵

¹⁴ KUNTER/YENİSEY/NUHOğLU, s. 1841.

¹⁵ ERDEM, Mustafa Ruhan/şENTüRK Candide: Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 246; APAYDIN, Cengiz: Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları, Seçkin Yayıncılık, An-

II. KURALIN KAPSAMI: UYGULAMA ALANI VE SINIRLARI

Yukarıda ifade edildiği üzere CMK'nın aleyhe değiştirme yasağını düzenleyen normlarında sanığın "cezasının" ağırlaştırılmayacağı belirtilmiştir. Ancak doktrinde isabetli bir şekilde, yasağın amacı nazara alındığında maddelerde geçen ceza kavramının hapis cezası ve adli para cezalarından daha geniş çerçevede yorumlanmasının gerektiği ifade edilmektedir. Bu hususta ceza ile kastedilen şeyin aslında bir bütün olarak yaptırım kavramı olduğu ifade edilerek cezanın hukuksal sonuçları ve güvenlik tedbirleri açısından da aleyhe değiştirme yasağının uygulanacağı savunulmaktadır.¹⁶ Bu kabulde birlikte sanığın hukuki durumu kanun yoluna başvurmasından önceki durumuna göre ağırlaştırılmayacaktır.

Ancak bu yoruma karşılık *Ersoy* tarafından aleyhe değiştirme yasağının ceza muhakemesi bakımından istisna teşkil ettiği, kıyas yoluyla istisnaların kapsamının genişletilemeyeceği ve CMK'da aleyhe değiştirme yasağı bakımından yalnızca cezalara değinildiği hususları göz önünde bulundurulduğunda her ne kadar olması gereken hukuk bakımından güvenlik tedbirlerinin de yasağın kapsamında değerlendirilmesi isabetli olsa da şu anki düzenleme biçimiyle bunun mümkün olamayacağı ifade edilmiştir.¹⁷

kara, 2020, s. 217; ÜNSAL, Cengiz: "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının Olağanüstü İtiraz Yetkisi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 71, S. 1, 2022, s. 576.

¹⁶ ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM/ALAN/SIRMA GEZER/SAYGILAR/ÖZAYDIN/ERDEN TÜTÜNCÜ/TOK, s. 687; KESKİN, s. 416; ÇINAR, s. 653; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, s. 752; KAYMAZ, Aleyhte Değiştirme Yasağı, s. 1427; SOYER GÜLEÇ, s. 742. Bu doğrultuda doktrinde *Özbek/Tepe* tarafından "Sonuçları itibariyle daha ağır bir yaptırım türü olan ceza için öngörülen usulî bir güvence veya bir kazanılmış hak, yine bir yaptırım türü olan ve sonuçları itibariyle cezadan daha hafif olan güvenlik tedbirleri için evleviyetle geçerli kabul edilebilir." gerekçesiyle de yasağın güvenlik tedbirlerini kapsadığı ileri sürülmüştür. Ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZBEK/TEPE, s. 3778-3780.

¹⁷ ERSOY, Aleyhe Değiştirme, s. 200-207.

Yargıtay, kararlarında ağırlıklı olarak yasağın yalnızca hapis ve adli para cezalarının türü veya miktarı bakımından koruma sağladığını belirtmektedir.¹⁸ Nitekim yeni tarihli CGK kararında da bu yönde belirlemelerde bulunulmuştur.¹⁹ Ancak Yargıtay'ın bazı kararlarında ceza kavramının geniş bir biçimde anlaşılacak sonuç ceza dışında kalan kısımlar yönünden de hükmün sanık aleyhine ağırlaştırılmamasının gerektiği görülmektedir. Örneğin sanığın cezaevinde geçirmesi gereken süreyi ağırlaştırarak etkisi bakımından tekerrür, erteleme kurumları ya da adli para cezasının taksitle ödenmesi açısından aleyhe değiştirme yasağının uygulanacağına yönelik kararlar mevcuttur.

Lehe kanun yolu başvurusu neticesinde suçun niteliğinin değişebileceği, bu durumun aleyhe değiştirme yasağının kapsamında olmadığı savunulmaktadır.²⁰ Kanun koyucunun tercihinin de bu doğrultuda ol-

¹⁸ Aleyhe değiştirme yasağının yalnızca ceza miktarı ve türü açısından uygulanacağına yönelik bkz. **Yargıtay CGK, E: 2006/199, K: 2006/188, T: 19.09.2006**, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15.06.2024); **Yargıtay CGK., E. 2006/301 K. 2006/296 T. 12.12.2006**, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15.06.2024). Aleyhe değiştirme yasağı ile sanığın önceki hükümdeki hukuki durumunun korunacağına yönelik bkz. "Ceza Genel Kurulumuz da çeşitli kararları ile lehe temyiz davası üzerine aleyhe düzeltme zorunluluğuna açıklık getirmiş ve CYUY'nun 326/2. maddesindeki hüküm sözünü sadece kapsadığı ceza miktarı yönünden değil, ilk hükümdeki uygulamalar yönünden düşünerek geniş anlamak gerekeceğini (15.03.1971 gün ve 4-84), ilk hüküm sanık tarafından temyiz edilmeyerek kesinleşmiş olsaydı durum ne olacak idiyse, lehe temyiz bu durumu değiştirmemesi gerektiğini (19.06.1967 gün ve 114-162, 13.04.1964 gün ve 154-167), temyiz incelemesinde öncelikle temyiz lehe veya aleyhe mi olduğu tespit edilerek, incelemenin buna göre yapılması gerektiğini, sanık lehine tecelli edecek bir hatanın tazammun edeceği hukuki neticelerin aleyhte tevessülatta bulunmadıkça değiştirilemeyeceğini, (31.01.1949 gün ve 171-35) vurgulanmıştır." **Yargıtay CGK., E: 2008/198, K: 2008/211, T: 7.10.2008**, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15.06.2024).

¹⁹ "Kanun'daki açık düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere; yaptırım ve sonuçlarını aleyhe değiştirme yasağının kapsamı yalnızca ceza miktarı ile sınırlı olacak, sanık veya onun lehine ilgililer tarafından temyiz davası açıldığında, lehe bozma üzerine yeniden kurulan hükümle belirlenen ceza ve sonuç önceki hükümle belirlenen cezadan ve sonuçtan daha ağır olamayacaktır... Belirtildiği üzere aleyhe değiştirme yasağı münhasıran cezalar ile ilgili ve sınırlı olup, fiilin nitelendirilmesinde ve suç adının belirlenmesinde geçerli değildir. Cezalar TCK'nın 45. maddesinde; hapis ve adli para cezaları olarak sayıldığından, cezalar arasında sayılmayan güvenlik tedbirleri ile diğer müesseselerin bu yasak kapsamda değerlendirilemeyeceği CGK tarafından duraksamasız olarak kabul edilmiştir." **Yargıtay CGK, E: 2019/148, K: 2023/361, T: 21.6.2023**, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15.06.2024).

²⁰ **DÜLGER/TAŞKIN**, s. 793-794; **YENİSEY/NUHOĞLU**, s. 1014; **ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM/ALAN/SIRMA GEZER/SAYGILAR/ÖZAYDIN/ERDEN TÜTÜNCÜ/TOK**, s. 688; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, s. 753; **ŞAHİN/GÖKTÜRK**, s.

duğu istinaf ve temyiz yoluna ilişkin aleyhe değiştirme yasağı düzenlemelerinin madde gerekçelerinden anlaşılabilir. Bu madde gerekçelerinde açıkça kuralın suç niteliğine bir etkisinin bulunmadığı, aleyhe değiştirme yasağının yalnızca cezanın türü ve süresi bakımından uygulanacağı ifade edilmiştir.²¹

Farklı bir görüş olarak *Kaymaz*, suçun niteliğinin değişmesi sonucunda sanığın fiilinin af kapsamında görülmemesi ya da memuriyete engel bir suça dönüşmesi gibi sanık açısından kanun yoluna başvurmaktan vazgeçmesine yol açabilecek oldukça ağır sonuçlarının olabileceğini ifade etmekte ve suçun niteliğinin değişmesinin aleyhe değiştirme yasağı ile bağdaşmayacağını belirtmektedir.²²

Ersoy da sanığın lehe kanun yolu başvurusu sonucunda fiilinin hukuki niteliği bakımından yapılacak aleyhe değişikliklere katlanmasının gerekli olduğu şeklindeki görüşlere katılmamakta, aleyhe değişiklik kavramının tespitinde hem maddi ceza hukuku hem ceza muhakemesi hukuku hem de infaz hukuku bakımından değerlendirme yapılarak tüm bu yönler bakımından sanığın hukuki durumunun ağırlaştırılmaması gerektiğini savunmaktadır. Ancak yazar bu kabulünün yasal dayanağa ihtiyacı olduğunu belirterek ilgili hükümlerde fiilin bütün haksızlık sonuçlarının ve hukuksal nitelendirmesinin sanığın aleyhine değiştirilemeyeceği doğrultusunda değişiklik yapılmasını önermektedir.²³

Yine *Erem* de mahkemece hükmedilen cezanın sanık aleyhine artırılmış olacağı kanaatiyle teşebbüs kabul edilen fiilin tamamlanmış suç, basit suç kabul edilen fiilin nitelikli suç olduğundan bahisle hükmün bozulmasını veya ilk mahkemece kabul edilmemiş teselsülün daha sonrasında kabul edilmesini aleyhe değiştirme yasağı ile bağdaştırmamaktadır.²⁴

Çağdaş ülkelerin ceza muhakemesi hukuku mevzuatlarında ise yasağın, Türk hukukundaki “*cezası ağırlaştırılmaz*” ifadelerinden daha geniş bir biçimde ele alındığını ve güvenlik tedbirlerini de kapsar bir biçimde sanığın hukuki durumunun korunduğunu görmekteyiz. Örneğin Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu m. 515/2’de yalnızca sanığın lehine

603; ORMANOĞLU, s. 69; KESKİN, s. 418; ÇINAR, s. 633; ÖZBEK/TEPE, s. 3782; SELÇUK/ÇINAR, s. 41 (Selçuk); ÜNVER/HAKERİ, s. 2357.

²¹ CMK m. 283 ve m. 307 gerekçeleri.

²² KAYMAZ, Aleyhte Değiştirme Yasağı, s. 1432-1433.

²³ ERSOY, Aleyhe Değiştirme, s. 276-277.

²⁴ EREM, s. 617.

temyize başvurulduğunda sanığın durumunun kötüleştirilemeyeceği,²⁵ Rusya Federasyonu Ceza Muhakemesi Kanunu m. 369/2'ye göre hükümlünün durumunun ağırlaştırılabilmesi için mağdurun, yasal temsilcisinin veya Cumhuriyet savcısının sanık aleyhine itirazda bulunmasının aranacağı,²⁶ Norveç Ceza Muhakemesi Kanunu m. 351'de savcılık makamının sanık lehine yaptığı itirazın neticesinde sanığın aleyhine herhangi bir değişikliğin yapılamayacağı,²⁷ Alman Ceza Muhakemesi Kanunu m. 331/1'de yalnızca sanık lehine itiraz durumunda, sanık, sanığın kanuni temsilcisi veya Cumhuriyet savcısının itirazı neticesinde sanığın aleyhine ceza miktarının ve suçun hukuki sonuçlarının değiştirilemeyeceği ifade edilmektedir.²⁸ Ancak Alman hukukunda sanığın tehlikelilik durumu göz önünde bulundurulmuş ve maddenin devamında aleyhe değiştirme yasasının, sanığın psikiyatri hastanesine veya bağımlılık tedavi merkezine yatırılmasına karar verilmesini engellemeyeceği belirtilmiştir.

İtalyan Ceza Muhakemesi Kanunu bu düzenlemeleri bir adım daha ileri taşımakta ve m. 597/3 hükmünde; hükme sadece sanık itiraz etmişse, hâkimin tür veya miktar bakımından cezayı veya güvenlik tedbirini ağırlaştıramayacağı, sanığın beraatine yönelik verilen kararın daha olumsuz bir nedenden dolayı değiştirilip tekrar bu doğrultuda bir karar verilemeyeceği ve beraat kararının sağladığı avantajların bu şekilde kaldırılmayacağını düzenlemektedir.²⁹

²⁵ Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun İngilizce Çevirisi için bkz. https://legislationline.org/sites/default/files/documents/ca/France_CPC_am2006_en.pdf, (Erişim Tarihi: 13.06.2024).

²⁶ Rusya Federasyonu Ceza Muhakemesi Kanunu'nun İngilizce Çevirisi için bkz. https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/document/rus/1996/the-criminal-procedure-code-of-the-russian-federation_html/Russia_Criminal_Procedure_Code_2001_as_amd_2012.pdf, (Erişim Tarihi: 13.06.2024).

²⁷ Norveç Ceza Muhakemesi Kanunu'nun İngilizce Çevirisi için bkz. https://legislationline.org/sites/default/files/documents/30/Norway_Criminal_Procedure_Act_1981_am2013_en.pdf, (Erişim Tarihi: 13.06.2024).

²⁸ Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun İngilizce Çevirisi için bkz. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/index.html, (Erişim Tarihi: 13.06.2024). Bu hüküm

²⁹ Ceza muhakemesi hukukunda her ikisi de beraat gerekçesi olarak kabul edilse de sanığın suçu işlediğinin sabit olmaması ile suçu işlemediğinin sabit olması arasında aklanma açısından oldukça büyük bir fark vardır. İtalyan kanun koyucusu da bu farka dikkat çekmektedir. İtalyan Ceza Muhakemesi Kanunu için bkz. https://legislationline.org/sites/default/files/documents/42/Italy_CPC_updated_till_2012_Part_2_it.pdf, (Erişim Tarihi: 13.06.2024).

Yine Avusturya Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 16. maddesindeki düzenleme de bu konuda güzel bir örnektir. Bu düzenlemeye göre, bir kanun yoluna veya hukuki bir çareye yalnız sanık lehine başvurulmuşsa soruşturma aşamasında verilen mahkeme kararları ve ceza verilmesine ilişkin mahkûmiyet kararları, karar aleyhine hiç kanun yoluna veya hukuki çareye başvurulmamış gibi sanık aleyhine değiştirilemeyecektir.³⁰

III. HUKUKUMUZ AÇISINDAN ALEYHE DEĞİŞTİRME YASAĞININ ETKİLİ BİR ŞEKİLDE UYGULANIP UYGULANMADIĞI SORUNU

Sanığın herhangi bir tereddüt yaşamadan kanun yoluna başvurabilmesini teminat altına alan, bu sayede hak arama özgürlüğünü ve adil yargılanma hakkını koruyan aleyhe değiştirme yasağının bu amacı gerçekleştirebilmek için elverişli bir biçimde uygulanıp uygulanmadığı incelenmeye muhtaç bir konudur. Bu incelemede öncelikle aleyhe değiştirme yasağı bakımından suçun niteliğinin değişmesinin yasak kapsamında görülmemesinin muhtemel sonuçlarını izah etmek ve daha sonrasında bu yasağı hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının ve basit yargılama usulüne ilişkin itirazın denetimi bakımından değerlendirmek istiyoruz.

A. Suçun Niteliğinin Değişmesinin Yasak Kapsamında Görülmemesinin Değerlendirilmesi

Aleyhe değiştirme yasağının yalnızca cezalar bakımından uygulanacağını kabul etmek, lehe başvuru neticesinde sanığın aleyhine suçun niteliğinin değişebileceğini de kabul etmek anlamına gelecektir. Bu bağlamda, hükmedilen cezanın ağırlaştırılmaması şartıyla taksirli bir suçun kasten işlenen bir suçta dönüşmesi veya somut olayda hukuka uygunluk sebebinin bulunmaması nedeniyle sanığın eyleminin suç olduğuna yönelik karar verilebilmesi ya da failin koşullu salıverilme düzenlemelerine göre daha az bir süre cezaevinde kalması gerekirken bu sürenin mahkûmiyet kurulan suçun niteliğinin değişmesiyle birlikte artması mümkündür. Bu tip değişikliklerin adeta bir ilave yaptırım olduğu ve sanığın bu yaptırımlarla karşılaşmasının aleyhe değiştirme yasağı ile bağdaşmadığı haklı olarak ileri sürülmüştür.³¹

³⁰ Düzenlemenin Türkçe çevirisi için bkz. **ERSOY**, s. 120.

³¹ **KAYMAZ**, Aleyhte Değiştirme Yasağı, s. 1432-1433; **SELÇUK/ÇINAR**, s. 60 (Selçuk); **ERSOY**, s. 277.

Yine memurlar açısından da yargılama sonucunda mahkûm olunan suçun 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinde sayılan suçlardan birisine dönüşmesi sonucunda kişinin memuriyetini kaybetmesi ihtimali mevcuttur. Taksirli bir fiil neticesinde örneğin 13 ay hapis cezası almış bir sanığın kanun yolu incelemesi sonucunda 13 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılarak fazladan 15 günlük bir cezanın tesis edilmesi aleyhe değiştirme yasağını ihlal etmekteyken, ömür boyu mesleğini icra edememesini doğuracak yeni bir sonuçla karşılaşması aleyhe değiştirme yasağını ihlal etmemektedir. Kişinin yıllarca emek verdiği mesleğini icra etme imkanının tamamen elinden alınması, almış olduğu ceza miktarının artmasına nazaran çok daha ağır sonuçları olabilecek bir durumdur. Hatta bu durum, bazı kişiler açısından ölüm cezasından bile daha ağır görülebilir.³²

Bu noktada özellikle Yargıtay 3. Ceza Dairesinin bazı kararlarında yer alan karşı oy gerekçelerine aynen yer vermek istiyoruz. Zira bu gerekçelerde lehe kanun yolu incelemesi neticesinde suçun niteliğinin sanığın aleyhine değiştirilmesinin aleyhe değiştirme yasağı ile bağdaşmayacağı ifade edilmekte ve bu ifadeler sadece bir kısım yazarlarda değil kimi uygulayıcılarda da aleyhe değiştirme yasağının kapsamının genişletilmesinin gerektiği fikrinin ısrarla benimsendiğini ortaya koymaktadır. Buna göre Yargıtay 3. CD E: 2021/2002, K: 2021/8559, T: 15.09.2021; E: 2021/1861, K: 2021/9871, T: 03.11.2021 ve E: 2022/26793, K: 2022/6743, T: 25.10.2022 sayılı kararların karşı oy gerekçelerinde “*Aleyhe değiştirme yasağı uyarınca sanığın aleyhine değiştirilemeyecek olan hususlar yalnızca “ceza miktarı mıdır?”, yoksa ceza dışında çeşitli hak ve özgürlükleri sınırlayan sanığın aleyhine sonuç doğurabilecek diğer yaptırımlar ve kurallar bu kapsama dahil midir? Bu sorun esas itibarıyla aleyhe bozma yasağının sınır ve kapsamının ne olduğuyula ilgili olduğu ve bunun doğru yanıtlanması için aleyhe değiştirme yasağının amacının ne olduğunu bilmekten geçtiğini, zira aleyhe bozma yasağının amacı sanık ve sanık lehine yasa yoluna başvuran kişileri sanığın aleyhine bir sonuç ile karşılaşacakları korkusunu yaşamaksızın adalete erişim hakları kapsamında yasa yollarına başvurmalarını temin etmektir. Bu yönde baktığımızda yalnızca ceza değil, bu korkuya neden olabilecek diğer yaptırımlar bakımından da aleyhe değiştirme yasağının kabul edilmesi gerektiği sonucuna ulaşıldığı, yani aleyhte bozma yasağının kabul edilmesinin gerekçesi sanığın daha ağır bir cezayla karşılaşma*

³² YÜCE, Turhan Tufan: “Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Ceza Hukukunda Geçerliği Sorunu ve Danıştay Kararlarının Bu Açıdan Tahlili”, Danıştay Dergisi, S. 88, 1994, s. 6.

korkusu taşımadan temyiz yasa yoluna başvurmasını sağlamak olduğuna göre bozma kararından sonraki sanığın durumunun yasa yoluna başvurmadan önceki durumundan daha kötü olmaması gerektiği sonucuna ulaşılır. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu 07.10.2008 tarih, 2008/1-198 E, 2008/211 Karar sayılı ilamında belirttiği gibi "İlk hüküm sanık tarafından temyiz edilmeyerek kesinleşmiş olsaydı durum ne olacak idiyse, lehe temyiz bu durumu değiştirmemesi gerektiğine hükmetmiştir." // Aleyhe bozma yasağının kabul görmemesinin nedeni olarak "suçluların etkin bir şekilde cezalandırılmasının gerekmesi ve bozulan toplum barışının yeniden sağlanmak istenmesi" gösterilmektedir. Ancak bizzat yargı eliyle hak arama özgürlüğünün kısıtlanması sonucu hukuk düzenimize karşı oluşan güvensizlik daha ağır sonuçlar doğuracaktır. Sonuç olarak; suç vasfına ilişkin hukuksal eleştiri yapılarak yetinilmesi gerekirken aleyhe bozma yasağı kurumunun amacına, ruhuna ve konuluş amacına aykırı olarak hak arama özgürlüğünü kısıtlamasına yol açacak şekilde yerel mahkeme kararının bozulmasına karar verilmesi usul ve kanuna aykırı olduğundan çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir." şeklinde ifadelerde bulunulmuştur.

B. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetimi Bakımından Aleyhe Değişirme Yasağının Değerlendirilmesi

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı, kanunda ifade edilen şartları taşıyan sanık bakımından mahkumiyetine yönelik kurulan hükümün açıklanmasının ertelenmesidir. Bu karar, hem mahkûmiyet hem de bu mahkumiyetin hukuki sonuç doğurmasını engelleyen erteleme kararından oluşmaktadır.³³ Dolayısıyla HAGB kararının kanun yolu denetiminde ilgili mahkeme tarafından hüküm bu iki karar bakımından incelenecektir.

Doktrinde HAGB kararının denetiminin itiraz kanun yoluna bırakıldığı döneme dair aleyhe değiştirme yasağının itiraz kanun yolunda uygulanmayacağı doğrultusundaki çeşitli görüşleri yukarıda ifade etmiştik. Yine bu dönemde HAGB kararı bakımından ilgili görüşlere ek olarak, yasağın yalnızca ceza miktarına ilişkin olduğu gerekçesiyle itiraz merciince

³³ AKYILDIZ, Anıl: "Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 3, 2020, s. 81; GÜNGÖR, Devrim/OKUYUCU ERGÜN, Güneş: "Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 1955; YENİSEY/NUHOĞLU, s. 849; ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 556; ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM/ALAN/SIRMA GEZER/SAYGILAR/ÖZAYDIN/ERDEN TÜTÜNCÜ/TOK, s. 648.

HAGB kararının kaldırılabilirliği ve itiraza konu hükümden daha ağır bir cezaya hükmedilebileceği de ifade edilmiştir.³⁴ Ancak bu dönemde hakim görüşüne rağmen HAGB kararı bakımından da aleyhe değiştirme yasağının uygulanmasının gerektiği kimi yazarlarca ifade edilmiştir.³⁵ Sözelimi bu görüşte olan *Ersoy*, HAGB kararları bakımından aleyhe değiştirme yasağının uygulanmaması halinde itiraz merciince itiraza konu hükümden ceza miktarının ağırlaştırılabilirliğinin mümkün olduğunu, bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal edeceğini ve bireysel başvuruya konu edilebileceğini ifade etmektedir.

Ancak bu dönemde Yargıtay CGK tarafından E. 2019/148, K. 2023/361 sayılı ve 21.06.2023 tarihli kararıyla HAGB kararının denetiminde aleyhe değiştirme yasağının uygulanamayacağı ifade edilmiştir. Tartışmamız bakımından oldukça önem taşıyan bu kararı ayrıca değerlendirmek istiyoruz. Yargıtayın önüne gelen dosyada; yerel mahkemece sanığın kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işlediğinden bahisle 1 yıl 8 ay hapis cezasıyla mahkumiyetine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar verilmiş, bu karara karşı yalnızca sanık tarafından itiraz edilmiş, itiraz merciince yargılamada ağırlaştırıcı nitelikli halin uygulanmaması sebebiyle HAGB kararı kaldırılarak dosya ilk derece mahkemesine gönderilmiş ve nihayetinde sanık 3 yıl 4 ay hapis cezasıyla cezalandırılmıştır.

Bu karar, Yargıtay 14. Ceza Dairesince 2018/7422-7718 sayılı ve 24.12.2018 tarihli karar ile “ceza hukukunun aksine ceza muhakemesi hukukunda kural olarak serbest olduğu ve ceza muhakemesi hukukunda genişletici yorum yapılabileceği gözetildiğinde aleyhe bozma yasağının düzenlediği 5320 sayılı Kanunun 8. Maddesi uyarınca halen yürürlükte bulunan 1412 sayılı CMUK’nın 326/son maddesinin, itiraz kanun yolunda uygulanması mümkün

³⁴ **SARIGÜL**, Ali Tanju: “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararlarının Denetiminde Kanun Yolu Sorunu”, TBB Dergisi, S. 125, 2016, s. 81; **CAN**, Sibel/**EVİRGEN**, Selen: “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Hukuki Denetimi”, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, Prof. Dr. Mustafa Avcı’ya Armağan, 2025, s. 2099-2100.

³⁵ **KAYMAZ**, Aleyhte Değişirme Yasağı, s. 1416-1420; **YENİSEY/NUHOĞLU**, s. 858. Yine *Kayabaşı* tarafından da itiraz kanun yolunda aleyhe değiştirme yasağının uygulanmamasının isabetli olduğu ancak HAGB kararının denetiminde olduğu gibi sanığın aldığı cezanın daha da ağırlaşması ihtimalinin bulunduğu çeşitli durumlarda bu yasağın geçerlilik kazanmasının gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **KAYABAŞI**, Recep: “Tartışmalı Yönleriyle Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu”, Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 3, 2023, s. 113-115.

olduğundan, somut olayda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı aleyhine yalnızca sanık tarafından itiraz kanun yoluna başvurulduğu, bu sebeple aleyhe değiştirme (bozma) yasağı gereği ilk verilen ceza miktarından daha fazla cezaya karar verilemeyeceği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi” gerekçeleriyle bozulmuştur. Ancak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay CGK, aleyhe değiştirme yasağının istisnai bir düzenleme olduğu ve itiraz yolunda bu yönde bir düzenlemeye kanun koyucu tarafından bilinçli bir şekilde yer verilmediğini ifade ederek “öte yandan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar, CMK’nın 223. maddesinde sayılan hükümlerden olmadığından, ortada davanın esasını çözen bir karar bulunmadığı için kararlarda lehe ve aleyhe sonuçtan söz edilememesi, aynı Kanun’un 231/5. maddesinde belirtildiği üzere hukuken sonuç doğurmayan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararında sanık hakkında hükmedilen bir cezadan bahsedilemeyeceğinden cezanın aleyhe değiştirilmesi ilkesinin uygulanma olanağının bulunmaması” gerekçeleriyle Yargıtay 14. Ceza Dairesi’nin 2018/7422-7718 sayılı ve 24.12.2018 tarihli kararının kaldırılmasına yönelik karar vermiştir.

Ancak kanun koyucu tarafından HAGB kararının tabi olduğu itiraz kanun yolu 7499 sayılı kanunla³⁶ değiştirilmiş ve bu kararın denetimi istinaf veya temyiz yoluna bırakılmıştır. Bu değişiklik neticesinde ilgili kanun yollarında öngörülen aleyhe değiştirme yasağı düzenlemeleri HAGB kararı bakımından da uygulanabilecektir. Lakin bu düzenlemelerin hangi kapsamda uygulanacağı ayrı bir tartışma konusudur.

Biz aleyhe değiştirme yasağı düzenlemelerinin HAGB kararının niteliğine uygun bir biçimde hem mahkûmiyet hem de erteleme kararı bakımından uygulanması gerektiğini düşünmekteyiz. Aksi durumda HAGB kararına karşı kanun yoluna başvurmak sanık açısından oldukça sakıncalı sonuçlar doğurabilecektir. Zira kanun yolu muhakemesinde yapılacak incelemede hüküm hem usul hem de esas yönünden denetleneceğinden HAGB kararının verilebilmesi için gereken şartların gerçekleşip gerçekleşmediği mahkemece incelenebilecektir. Bu inceleme neticesinde şartların oluşmadığı kanaatinde olan mahkemenin HAGB kararını kaldırması sonucunda sanığın hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırması mümkündür. Bu bağlamda kanun gereği, ilk hükümde mahkemece

³⁶ Söz konusu kanun değişikliği 12/03/2024 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

hükmedilen ceza miktarı sanığın aleyhine değiştirilemese de HAGB kararının kaldırılması yasağı ihlal etmeyecektir.³⁷ Bu durumun aleyhe değiştirme yasağı ile bağdaşmayacağı açıktır.

C. Basit Yargılama Usulü Neticesinde Verilen Kararlara İtiraz Bakımından Aleyhe Değişirme Yasağının Değerlendirilmesi

Bu noktada basit yargılama usulüne de ayrı bir parantez açmak istiyoruz. Basit yargılama usulü, tüm suçlar bakımından aynı şekilde uygulanan muhakeme usulünün farklılaştırılarak önem düzeyi diğer suçlara göre nispeten daha az olan suçlara ilişkin yapılacak muhakemenin genel muhakeme usulünün zorunlu kıldığı çeşitli usulü mecburiyetlerin uygulanmadan daha hızlı bir biçimde yürütülmesi amacıyla düzenlenmiştir.³⁸

³⁷ Her ne kadar HAGB kararının denetiminin itiraz kanun yoluyla yapıldığı döneme ilişkin bir karar olsa da gerekçede yer alan *"hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar, CMK'nın 223. maddesinde sayılan hükümlerden olmadığından, ortada davanın esasını çözen bir karar bulunmadığı için kararlarda lehe ve aleyhe sonuçtan söz edilememesi, aynı Kanun'un 231/5. maddesinde belirtildiği üzere hukuken sonuç doğurmayan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararında sanık hakkında hükmedilen bir cezadan bahsedilemeyeceğinden cezanın aleyhe değiştirilmesi ilkesinin uygulanma olanağının bulunmaması"* şeklindeki ibarelerden Yargıtay CGK görüşünün, HAGB kararının kaldırılmasının aleyhe değiştirme yasağını ihlal etmeyeceği doğrultusunda olduğu ifade edilebilir. Karar için bkz. **Yargıtay CGK, E: 2019/148, K: 2023/361, T: 21.06.2023**, (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 11.07.2024).

³⁸ **DEĞİRMENCİ**, Olgun: "Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü (CMK m.251-252)", Terazi Hukuk Dergisi, C. 15, S. 161, 2020, s. 38; **YILMAZ**, Zahit/**APİŞ**, Özge: "Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 1, 2020, s. 86; **ŞAHİN**, İsmail: Ceza Muhakemesinde Basit Yargılama, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 58; **ŞAHİN/GÖKTÜRK**, s. 575. Basit yargılama usulünü hukuk sistemimize dahil eden kanun değişikliğinin ilgili madde gerekçesinde de *"Ceza yargılaması sistemimizde tek bir yargılama usulü öngörülmüş olup, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından uygulanan yargılama usulü ile bir ay hapis cezası öngörülen suçlar için uygulanan yargılama usulü aynıdır. Başka bir ifadeyle, basit suçlarla ağır suçlar arasında bir ayırım yapılmadan, duruşma açmak suretiyle aynı yargılama usulünün tüm prosedürlerinin uygulanması kabul edilmiştir. Bu durum, ağır suçların yargılanmasına daha az vakit ve emek ayrılmasına sebebiyet vermektedir."* ifadelerine yer verilmiştir. 7118 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 24. Madde gerekçesi için bkz. <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBS-PublicFile/D27/Y3/T2/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/b980c094-deb9-4ef3-8424-1de264a95f4e.pdf>, (Erişim Tarihi 09.08.2024)

Ancak bu usule ilişkin hükümler incelendiğinde kanun koyucunun aleyhe değiştirme yasağının uygulanmasını istemediği sonucuna ulaşılmaktadır. Şöyle ki, itiraz üzerine mahkemece duruşma açılacak ve genel hükümlere göre yargılama yürütülecektir (CMK m. 252/2). Ancak bu yargılamada mahkeme, önceki hükümle bağlı olmayacaktır (CMK m. 252/3). Bu nedenle itiraz üzerine yapılan yargılama neticesinde alt sınırdan uzaklaşarak yeni bir hüküm kurulması mümkündür.

Yine CMK m. 252/3 hükmünde itiraz üzerine yapılan yargılamada indirim, ancak itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı halde uygulanacağı ifade edilmiştir. Sanığın itiraz etmesi halinde indirimin uygulanmaması doktrinde çeşitli yazarlarca eleştirilmektedir. Bu bağlamda *Ersoy*, sanığın öngörülen cezai indirimden mahrum kalma endişesini yaşayarak kendisine tanınan hukuki çarelere başvurma hakkını kullanmayabileceğini belirterek bu durumda sanığın adeta yargılamanın objesi haline getirilmiş olacağını ifade etmektedir.³⁹ Yine *Taner* de, kanun koyucunun sanığı duruşma yapılmasını talep etmekle uygulanan indirimden vazgeçmek arasında bir seçime zorladığını ifade ederek söz konusu düzenlemenin mahkemeye erişim hakkını orantısız bir biçimde sınırladığı kanaatindedir. Yazara göre düzenleme ihdas edilirken kanun koyucunun tek önceliği davaların duruşmasız bir biçimde sona erdirilmesi olmuş, bu uğurda adil yargılanma hakkına ilişkin bazı temel ilkeler göz ardı edilmiştir.⁴⁰ *Dülger/Taşkın* da sanığın uygulanan indirimi kaybetmemek adına mahkeme huzurunda kendisini anlatamadan yapılan yargılama neticesinde verilen hükme razı gelmek zorunda kalabileceğini, sırf yargılamayı hızlandırmak adına sanığın kanun yoluna başvurmamasına yol açabilecek herhangi bir düzenlemenin adil yargılanma ilkesi ile bağdaşmayacağını ifade etmektedir.⁴¹

Bu tartışmanın yanında ayrıca belirtmeliyiz ki, düzenlemede sanık dışındaki kişilerin itirazı halinde indirimin uygulanacağı ifade edilmiş olduğundan Cumhuriyet savcısının sanık lehine itiraz başvurusunda bulunduğu durumlarda da indirimin uygulanacağı anlaşılmaktadır. Nitekim bu yoruma kanun yollarına ilişkin genel hükümler çerçevesinde

³⁹ **ERSOY**, Uğur: "Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 28, S. 2, s. 875.

⁴⁰ **TANER**, Fahri Gökçen: Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 536.

⁴¹ **DÜLGER/TAŞKIN**, s. 924.

Cumhuriyet savcısının sanık lehine kanun yoluna başvurduğu durumlarda cezanın sanık aleyhine ağırlaştırılmayacağını düzenleyen CMK m. 265 hükmü gereğince de ulaşılabilir.⁴² Doktrinde *Yılmaz/Apiş* tarafından sanığın itirazında indirimin uygulanmamasına rağmen Cumhuriyet savcısının sanık lehine itiraz başvurusunda bulunduğu durumlarda indirimin uygulanmasının çelişkili olmadığı sanığın itirazı durumunda ceza indiriminin korunmamasının maksadının sanığın yargılamayı uzatmasının engellenmek istenmesi olduğu ifade edilmişse de⁴³ bizzat sanığa itiraz etme imkanı vermeyen düzenlemenin Cumhuriyet savcısına itiraz etme imkanı tanımasını hak arama özgürlüğünü dikkate alarak makul bir çerçevede gerekçelendirememekteyiz.

Yine düzenlemenin şu andaki biçimiyle, aleyhe değişirme yasağının uygulanmadığı durumlarda hatalı hükme karşı itiraz yoluna başvuran sanığın itirazının yerinde görülmesi durumunda dahi cezasının ağırlaştırılması tehlikesinin bulunduğunu ifade etmek istiyoruz. Bu durumu bir örnek üzerinden açıklamamızın faydalı olacağı kanaatindeyiz. Failin başka bir kimsenin rızasına aykırı olarak konutuna girdiğini ve bu suçla ilişkin yapılacak yargılamada mahkemenin basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verdiğini düşünelim. Mahkemenin dosya üzerinden yapacağı inceleme neticesinde alt sınırdan -altı ay hapis cezası- uzaklaştığını ve yedi ay hapis cezasına hükmettiğini varsayalım. Bu durumda basit yargılama usulü uygulandığı için CMK m. 251/3 hükmü gereğince sonuç ceza dörtte bir oranında indirilecek ve nihayetinde beş ay yedi günlük bir cezaya hükmedilecektir. Sanığın alt sınırdan uzaklaşmaması gerektiği itirazı üzerine genel hükümlere göre duruşmalı olarak yapılan yargılama neticesinde bu itirazı yerinde bulan mahkeme altı aylık hapis cezasına hükmedecek ancak bu ceza bakımından ¼ oranındaki indirimi uygulamayacaktır. Sanık aleyhine hatalı olarak yürütülen yargılamadaki hatalar giderilmiş ancak bunun karşılığında sanığın durumu eskisinden daha kötü bir hale getirilmiştir. Bu durumun hakkaniyete aykırı olduğu açıktır. Bu gibi örnekler ve doktrindeki eleştiriler nazara alındığında basit yargılama usulü bakımından da aleyhe değişirme yasağının uygulanarak sanığın itirazı üzerine cezasının ağırlaştırılmaması gerektiğini düşünmekteyiz.

⁴² Aynı doğrultuda bkz. *ŞAHİN*, s. 286; *YILMAZ/APIŞ*, s. 100-101.

⁴³ *YILMAZ/APIŞ*, s. 101.

SONUÇ

Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki aleyhe değiştirme yasağı düzenlemeleri açısından ortak olan unsur, cezanın sanığın aleyhine ağırlaştırılamamasıdır. Yargıtay çoğunlukla aleyhe değiştirme yasağının yalnızca ceza miktarı ve türü açısından uygulanacağına yönelik kararlar vermektedir. Ancak bu uygulama doktrinde isabetli bir biçimde eleştirilerek cezaların yanında güvenlik tedbirlerinin de yasağın kapsamında olması gerektiği savunulmuştur.

Çağdaş ülkelerin ceza muhakemesi kanunlarında ise kural gereğince sanığın hukuki durumunun ağırlaştırılamayacağı belirtilmiş, bu bağlamda hükmedilen cezanın yanında güvenlik tedbirlerinin de sanık aleyhine değiştirilemeyeceği düzenlenmiştir. Özellikle İtalyan kanun koyucusunun beraat nedenleri açısından dahi aleyhe değiştirme yasağını uygulamak suretiyle beraat kararının daha aleyhe bir nedenden dolayı değiştirilerek sanığa sağladığı avantajların kaldırılması sonucunu doğuracak yeni bir beraat kararı verilemeyeceği doğrultusundaki yaklaşımı ve Avusturya kanun koyucusunun lehe başvuru neticesinde kararın aleyhine hiç kanun yoluna veya hukuki çareye başvurulmamış gibi kabul edilerek hükmün sanık aleyhine değiştirilemeyeceği doğrultusundaki yaklaşımı büyük önem arz etmektedir.

Aleyhe değiştirme yasağı özellikle hatalı yargılamalar açısından büyük önem taşımaktadır. Zira kural, gereği gibi uygulanmazsa sanıkların herhangi bir çekince taşımadan kanun yoluna başvurabilmeleri pratik anlamda mümkün olamayacağından sanıklar hatalı olduğunu düşündükleri hükümlere karşı kanun yoluna başvurmamayı tercih edebileceklerdir. Bu durum ise toplum nezdinde ceza adaletine duyulan güvenin zedelenmesine yol açabilecek ve telafisi imknsız zararların doğmasına sebebiyet verebilecektir.

Sanığın kanun yoluna rahatça başvurabilmesini sağlamayı amaçlayan aleyhe değiştirme yasağı, Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki düzenleme biçimine göre yalnızca ceza miktarı ve türü açısından koruma sağladığından suçun niteliğinin değişmesi sonucunda sanığın oldukça ağır yeni sonuçlarla karşılaşması muhtemeldir. Örneğin taksirli bir suçun kasten işlenen bir suça dönüşmesi, hukuka uygunluk sebebinin şartlarının gerçekleşmemesi nedeniyle sanığın eyleminin suç olduğuna yönelik karar verilebilmesi veya memurlar bakımından yapılan yargılama sonucunda mahkûm olunan suçun memuriyete engel olan bir suça dönüşmesi sonucunda meslek hayatını sonlandıracak yeni bir sonucun bizzat sanığın

kendi başvurusu neticesinde ortaya çıkması ihtimali mevcuttur. Yine denetimi istinaf veya temyiz kanun yoluna bırakılan HAGB kararının incelenmesi sonucunda ilgili düzenlemeler gereği hükmedilen ceza ağırlaştırılmayacak olsa da erteleme kararının kaldırılabilir olması aleyhe değiştirme yasağıyla bağdaşmamaktadır. Benzer Şekilde basit yargılama usulünün uygulanması sonrasında verilen karara karşı sanık tarafından itiraz edildiğinde kanunda öngörülen indirimin uygulanmaması hatta sanığın itirazının yerinde görülmesi durumunda dahi bazı somut davalar bakımından cezasının ağırlaştırılacak olması ya da itiraz incelemesi neticesinde kurulacak yeni hükümde öncekinden tamamen bağımsız bir biçimde cezaya hükmedilebilmesi dikkate alındığında bu sonuçların sanığı ilgili kararlara karşı itiraz etmekten alıkoyabileceği kanaatindeyiz.

Bu durumda alınyazısı hakkında karar verilen sanık, öngörmediği ve öngörmesinin de kendisinden beklenemeyeceği yaptırımlarla bizzat kendi hak arama süreci sonucunda karşı karşıya bırakılmış olacaktır. Bu gibi ağır sonuçlardan çekinen sanıkların kanun yoluna başvurması ise pratik anlamda mümkün olmadığından sanığın hatalı olduğunu düşündüğü hükme karşı dahi kanun yoluna başvuramaması söz konusu olabilecektir. Bu bağlamda olması gereken hukuk bakımından aleyhe değiştirme yasağı düzenlemelerinin tüm kanun yolları açısından uygulanabilecek genel nitelikli bir norm halini alarak suçun niteliği de dahil olmak üzere verilen hüküm sanık tarafından kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş olsaydı durum ne olacak idiyse lehe başvuru sonucunda da bu durumun korunmasının gerektiğini ifade etmek istiyoruz.

KAYNAKÇA

- AKYILDIZ**, Anıl: “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 3, 2020, s. 65-88
- ALGAN CANSEVEN**, Hazal: Ceza Muhakemesinde Kanun Yoluna Başvuru Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024
- APAYDIN**, Cengiz: Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020
- CAN**, Sibel/**EVİRGEN**, Selen: “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Hukuki Denetimi”, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, Prof. Dr. Mustafa Avcı'ya Armağan, 2025, s. 2072-2128
- ÇINAR**, Ali Rıza: “Aleyhe Değiştirme Yasağı Kuralı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, 2013, s. 603-666
- DEĞİRMENCİ**, Olgun: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü (CMK m.251-252)”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 15, S. 161, 2020, s. 36-51
- DURANOĞLU**, Yakup: “Türk Ceza Muhakemesi Hukukundaki Soruşturma Evresinin Tarihsel Gelişimi”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2022, s. 167-190
- DÜLGER**, Murat Volkan/**TAŞKIN**, Şaban Cankat: Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024
- ERDEM**, Mustafa Ruhan/**ŞENTÜRK** Candide: Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018
- EREM**, Faruk: “Aleyhe Bozma Yasağı”, Ankara Barosu Dergisi, C. 24, S. 2, 1967, s. 615-619
- ERSOY**, Uğur: Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme (Reformatio in Peius) Yasağı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018 (Kısaltılmışı: **ERSOY**, Aleyhe Değiştirme)
- ERSOY**, Uğur: “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 28, S. 2, s. 857-885

GÜNGÖR, Devrim/**OKUYUCU ERGÜN**, Güneş: "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 1951-1965

HERKE, Csongor/**TTH Csenge D.**: "Prohibition of Reformation in Peius and the Principle of Constitutionality", Journal of Politics and Law, Volume 5, No. 2, 2012, s. 49-57

HERKE, Csongor/**TTH Csenge D.**: "Theoretical and Practical Issues of the Prohibition of Reformatio in Peius in Hungary", Issues of Business and Law, Volume 3, 2011, s. 95-109

İTİŞGEN, Rezzan: "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 5, S. 16, 2014, s. 373-404

KAYABAŞI, Recep: "Tartışmalı Yönleriyle Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu", Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 3, 2023, s. 100-126

KAYMAZ, Seydi: "Ceza Muhakemesinde Aleyhte Değiştirme Yasağı", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, 2013, s. 1397-1452 (Kısaltılmışı: **KAYMAZ**, Aleyhte Değiştirme Yasağı)

KAYMAZ, Seydi: Ceza Muhakemesinde İstinaf, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023

KESKİN, Serap, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Reformatio In Peius Kuralı", Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 2001, s. 409-420

KOCAOğLU, Serhat Sinan: "Tarihsel Perspektifi ile Batı Hukukunda Savunma Hakkı ve Mdafı", Ankara Barosu Dergisi, S. 3, 2010, s. 117-133

KUNTER, Nurullah: "Aleyhte Düzeltme Yasağı", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 18, S. 3-4, 1952, s. 664-679

KUNTER, Nurullah/**YENİSEY**, Feridun/**NUHOğLU**, Ayşe: Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2010

ORMANOğLU, Hatice Derya: Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhte Değiştirme Yasağı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016

- ÖZBEK**, Veli Özer/**DOĞAN**, Koray/**BACAKSIZ**, Pınar: Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 17. Baskı, Ankara, 2024
- ÖZBEK**, Veli Özer/**TEPE**, İlker: "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değişirme (Reformatio in Peius) Yasağına İlişkin – Öğreti ve Uygulama Boyutlarıyla – Genel Bir Değerlendirme", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, 2014, s. 3759-3797
- ÖZDEMİR**, Süleyman Emre: Yargıtay Kararları Işığında İtiraz Kanun Yolu, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015
- ÖZEN**, Muharrem: "Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 2331-2388
- ÖZEN**, Mustafa: Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011
- ÖZEN**, Mustafa: Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023
- ÖZTÜRK**, Bahri/**TEZCAN**, Durmuş/**ERDEM**, Mustafa Ruhan/**ALAN**, Esra/**SIRMA GEZER**, Özge/**SAYGILAR**, Yasemin F./**ÖZAYDIN**, Özdem/**ERDEN TÜTÜNCÜ**, Efser/**TOK**, Mehmet Can: (Nazarî ve Uygulamalı) Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024
- SARIGÜL**, Ali Tanju: "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararlarının Denetiminde Kanun Yolu Sorunu", TBB Dergisi, S. 125, 2016, s. 59-84
- SELÇUK**, Sami/**ÇINAR**, Ali Rıza: Yaptırım (Cezayı) ve Sonuçlarını Ağırlaştırmama Kuralı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014
- SOYER GÜLEÇ**, Sesim: "Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değişirme (Reformatio in Peius) Yasağı", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, 2019, s. 701-750
- ŞAHİN**, Cumhur/**GÖKTÜRK**, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024
- ŞAHİN**, İsmail: Ceza Muhakemesinde Basit Yargılama, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022

- TANER**, Fahri Gökçen: Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında çelişme ve Silahların Eşitliği, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021
- ÜNSAL**, Cengiz: "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının Olağanüstü İtiraz Yetkisi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 71, S. 1, 2022, s. 543-580
- ÜNVER**, Yener/**HAKERİ**, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 20. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023
- YENİSEY**, Feridun/**NUHOğLU**, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024
- YILMAZ**, Zahit/**APIş**, zge: "Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 1, 2020, s. 62-106
- YÜCE**, Turhan Tufan: "Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Ceza Hukukunda Geçerliği Sorunu ve Danıştay Kararlarının Bu Açıdan Tahlili", Danıştay Dergisi, S. 88, 1994, s. 5-14